

El temps que corre

Un país enrabiati

Vivim en un país arrabiato, començava l'article editorial d'un gran diari italià, en un continent enrabiati, i en un món enrabiati. I jo continuaré glossant aquell article i aquell tema, amb el pensament posat en

les ràbies que corren per pobles i ciutats d'aquest Regne d'Espanya on ens ha tocat viure. L'existència d'una ràbia social, ací i allà, poca o molta, és un element constant o recurrent en qualsevol època i país, perquè en tot temps i país hi ha injustícies, enveges i rancors, i sempre ha d'haver-hi alguna gent amb motius reals o imaginaris per a la irritació. Això és un fenomen perfectament normal, per tant. No és tan normal, però, que aquesta ràbia es manifeste gairebé a tot arreu, contemporàniament i en la major part del planeta. Si vostès segueixen atentament allò que se'n sol dir l'actualitat, comprovaran que l'enrabiament pareix gairebé universal, sota idees i causes diverses, i amb expressions diferents: hi ha ràbies violentes a Síria, a l'Iran, a Palestina i a tot l'Orient Mitjà, a l'Afganistan i el Paquistán, a tot el nord d'Àfrica, i al centre i al sud, on les persones es manifesten feroçment i es maten per diferències religioses (sunnites contra xiïtes, musulmans contra cristians), territorials, polítiques, econòmiques o qualsevol altra. Hi ha ràbia a la Xina, al Tibet, a Indonèsia o a les Filipines. Enrabiament ja crònic a Rússia, a Bielorrússia, a Ucraïna i al Caucas. Hi ha ràbia a l'Argentina, a Veneçuela, a Mèxic i a tot Amèrica Central, que massa sovint té forma igualment violenta. I ràbies diverses als Estats Units (més virulenta en la dreta ignorant radical), i ràbia als països més o menys decadents o opulents d'Europa, d'Holanda a Grècia i de Portugal al Bàltic. Hi ha tanta gent irritada en tota la superfície del planeta, que és com si enlloc no es poguera viure en pau i tranquils, com si no tingueren ni efecte ni força els preceptes pacífics de les grans religions, com si foren profundament insatisfactoris tots els governs i tots els sistemes polítics o econòmics. Hi ha gairebé a tot arreu una ràbia social, amb resultats que sovint van més enllà de la raó, i llavors creixen els egoïsmes i s'enfosqueix i s'obtura

Joan Francesc Mira

la consciència. Perquè la ràbia escampada i comuna sovint engendra no solament antagonisme sinó odi, i l'enrabiati pot acabar posseït per un instint irracional de destrucció: qui odia vol destruir. La ràbia divideix, però alhora forma llaços

i uneix: els individus enrabiats es converteixen fàcilment en escamot, en banda, i en massa, i la massa és una força anònima, sensible a les emocions que els demagogs de tot tipus provoquen i exciten.

La història, no cal dir-ho (la d'Atenes del segle V a.C., o la d'Europa del segle XX d.C.) ensenya que, en aquests processos, la demagògia arriba fàcilment a ser la fase més exaltada del moviment enrabiati de les masses petites o grans. El demagogs antics i moderns saben molt bé com aprofitar aquesta exaltació irritada, rarament constructiva, massa sovint cega i sorda. A Itàlia ho saben molt bé, des de Mussolini fins ara mateix amb aquells cercles de "vaffanculo" i fins al còmic Beppe Grillo i el seu tèrbol moviment Cinque Stelle que, entre altres delicadeses, exigia la supressió del parlament com a mostra de democràcia popular. La història està plena d'exemples, que pareix que ningú no recorda: l'arma de què se serveixen els demagogs és en primer lloc la simplificació, la reducció de les preguntes i respostes a un esquema elemental fàcil de projectar i fàcil d'assimilar. La massa irritada no suporta raonaments complexos, vol respostes immediates, emocions fortes, un enemic per atacar i abatre, un culpable per acusar, una diana contra la qual disparar. Els països amb una democràcia antiga que forma part de la cultura, posseeixen anticossos suficients per a impedir que s'escampe el virus de la demagògia. Però en uns altres, com al Regne d'Espanya, aquesta protecció és encara precària. En països com Itàlia, o Grècia o Espanya, on l'engany és una virtut i saltar-se les normes és prova d'intel·ligència, on la sospita i la desconfiança formen part de la cultura més profunda, i on la veritat importa poc, la ràbia massiva pot fàcilment convertir-se en incendi. I llavors vindran els piròmans, com sempre, a presentar-se com a apagafocs.

“L'arma de què se serveixen els demagogs és en primer lloc la simplificació, la reducció de les preguntes i respostes a un esquema elemental fàcil de projectar i fàcil d'assimilar. La massa irritada no suporta raonaments complexos, vol respostes immediates, emocions fortes, un enemic per atacar i abatre, un culpable per acusar, una diana contra la qual disparar”